

KONKURRANSEGRUNNLAGETS DEL II - NS 8407

Generelle kontraktsbestemmelser

Spesielle kontraktsbestemmelser

Vedlegg:

- Mal for avtaledokument
- Garantierklæring
- Garantierklæring for forskudd
- Forsikringsattest – tingsforsikring
- Forsikringsattest – ansvarsforsikring
- Varslingsskjemaer

Ovennevnte dokumenter er kun ment som en orientering til tilbyderne, og skal således ikke fylles ut ifm tilbudsinnleveringen.

INNHALDSFORTEGNELSE

GENERELLE KONTRAKTSBESTEMMELSER	3
1 Generelle kontraktsbestemmelser	3
2 Definisjoner (NS 8407 punkt 1).....	3
3 Kommunikasjon mellom partene (tillegg til NS 8407)	3
4 Varsler og krav (NS 8407 punkt 5)	3
5 Partenes sikkerhetsstillelse (NS 8407 punkt 7)	3
6 Totalentreprenørens forsikring (NS 8407 punkt 8).....	4
7 Partenes representanter (NS 8407 punkt 9)	4
8 Kontraktsmedhjelpere (NS 8407 punkt 10).....	4
9 Tiltransport av entreprenører. Byggplassadministrasjon mv (NS 8407 punkt 12).....	5
10 Prosjektering, rådgivning mv. (NS 8407 punkt 16)	5
11 Forhold på byggeplassen (NS 8407 punkt 18)	6
12 Miljøkrav	9
13 Etsiske krav	10
14 Byggherrens rett til å føre kontroll (NS 8407 punkt 20.2).....	13
15 Fremdriftsstatus og varsling (NS 8407 punkt 21.3).....	15
16 Retten til å pålegge endringer (NS 8407 punkt 31.1).....	15
17 Særskilt varsel om økte utgifter til rigg og drift mv. (NS 8407 punkt 34.1.3)	15
18 Uenighet om endringer (NS 8407 punkt 35)	16
19 Forberedelse til overtakelse (NS 8407 punkt 36).....	16
20 Prøvedrift (NS 8407 punkt 38.2)	17
21 Forsinkelse (NS 8407 punkt 40)	17
22 Utbedring (NS 8407 punkt 42.3)	17
23 Bruk av dokumenter / prosjektrelaterte opplysninger (tillegg til NS 8407)	17
24 Forsvarsbyggs etiske krav	18
25 Oppdrag underlagt sikkerhetsrestriksjoner (tillegg til NS 8407)	18
26 NATO-arbeider (tillegg til NS 8407)	18
27 Mislighold – konsekvens for senere konkurranser (tillegg til NS 8407).....	18
28 Tvister (NS 8407 punkt 50).....	18
SPEIELLE KONTRAKTSBESTEMMELSER	19
1 Spesielle kontraktsbestemmelser for miljø	19
VEDLEGG	20

GENERELLE KONTRAKTSBESTEMMELSER

1 Generelle kontraktsbestemmelser

Som generelle kontraktsbestemmelser gjelder NS 8407:2011 *Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser*, med de tillegg, presiseringer og endringer som fremkommer nedenfor.

Presiseringer og endringer til NS 8407 er angitt i kronologisk rekkefølge med henvisninger til aktuell bestemmelse i standarden.

Som avtaledokument benyttes Forsvarsbyggs egen blankett. Mal for avtaledokumentet er vedlagt.

2 Definisjoner (NS 8407 punkt 1)

Følgende tilføyelse gjøres i NS 8407 punkt 1.1, definisjon av begrepet «byggherre»:

Forsvarsbygg er byggherre. Byggherrens oppdragsgivere, leietakere og brukere regnes som tredjemenn i relasjon til denne kontrakt. Det er derfor ingen identifikasjon mellom byggherren og disse.

Følgende tilføyelse gjøres til NS 8407 punkt 1:

«Med underentreprenør menes alle entreprenører i ledd under totalentreprenøren.»

Bemanningsforetak og produksjonsbedrifter som leier ut personell sidestilles med underentreprenører, og anses som en del av leverandørkjeden.

Følgende tilføyelse gjøres til NS 8407 punkt 1:

«Tekniske anlegg» omfatter også tekniske installasjoner. «Tekniske bygningsinstallasjoner» omfatter både tekniske anlegg og installasjoner.

3 Kommunikasjon mellom partene (tillegg til NS 8407)

Med mindre annet er avtalt, skal all kommunikasjon mellom nøkkelpersoner i prosjektet foregå på norsk.

4 Varsler og krav (NS 8407 punkt 5)

NS 8407 punkt 5 første ledd gis følgende tillegg: Forsvarsbygg har utarbeidet skjema - «totalentreprenørens skjema» - til bruk ved fremsettelse av varsel og krav. Skjemaet er vedlagt konkurransegrunnlagets del II, og kan lastes ned elektronisk fra <https://www.forsvarsbygg.no/no/om-oss/for-leverandorer/kontraktsbestemmelser/>.

5 Partenes sikkerhetsstillelse (NS 8407 punkt 7)

Totalentreprenørens sikkerhetsstillelse i henhold til NS 8407 punkt 7, skal innen 14 dager etter kontraktsinngåelse dokumenteres ved utfylling og fremleggelse av vedlagte formular – *Garantierklæring*, med mindre annet følger nedenfor.

Når kontraktssummen ikke overstiger NOK 1 000 000,- plikter totalentreprenøren ikke å stille sikkerhet i utførelses- og reklamasjonsperioden.

6 Totalentreprenørens forsikring (NS 8407 punkt 8)

Tingsforsikringen skal gjelde inntil alle arbeider vedrørende hele bygget, anlegget og/eller prosjektet er overtatt av byggherren.

Totalentreprenørens forsikringer i henhold til NS 8407 punkt 8 skal innen 14 dager etter kontraktsinngåelse dokumenteres ved utfylling og fremleggelse av vedlagte formularer; *Forsikringsattest tingsforsikring* og *Forsikringsattest ansvarsforsikring*.

7 Partenes representanter (NS 8407 punkt 9)

Prosjektleder er byggherrens representant, jf. NS 8407 punkt 9.

Byggherrens oppdragsgiver, leietaker og bruker kan ikke påføre byggherren forpliktelser uten særlig fullmakt. Det samme gjelder innleide rådgivere og konsulenter.

8 Kontraktsmedhjelpere (NS 8407 punkt 10)

8.1 Valg av kontraktsmedhjelpere (NS 8407 punkt 10.1)

Bestemmelsen utfylles av følgende tekst:

8.1.1 Plikter

Totalentreprenøren kan ikke ha flere enn to ledd underentreprenører i kjede under seg for utførelse av kontraktarbeider. Byggherren kan samtykke til flere ledd dersom det på grunn av uforutsette omstendigheter er nødvendig for å oppfylle kontrakten.

Totalentreprenøren skal til enhver tid ha en oversikt om hvem som er underentreprenør og kontaktopplysninger til disse tilgjengelig på byggeplassen.

Alle avtaler om underliggende entrepriseforhold skal inneholde likelydende bestemmelser om arbeidets utførelse, forhold på byggeplassen og utførelse ved underentreprise som i dette dokument.

Byggherrens nektelse av å godkjenne totalentreprenørens valg av underentreprenører eller kontraktsmedhjelpere etter dette punkt gir ikke totalentreprenøren rett til godtgjørelse for de merkostnader dette måtte påføre ham.

8.1.2 Sanksjoner

Brudd på ovennevnte plikter gir byggherren rett til å kreve at forholdet rettes opp, om nødvendig ved skifte av underentreprenør, innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren.

Ved mislighold av ovennevnte plikter eller NS 8407 punkt 10, kan byggherren nekte den aktuelle underentreprenøren og dennes ansatte tilgang til byggeplassen.

Vesentlig mislighold av ovennevnte plikter kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving.

Alle avtaler totalentreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser som for hele punkt 8.

8.2 Byggherrens inntreden i kontrakter med underentreprenører eller kontraktsmedhjelper mv (tillegg til NS 8407 punkt 10)

Byggherren har rett til å tre inn i totalentreprenørens kontrakter med underentreprenører eller kontraktsmedhjelpere i de tilfeller hvor totalentreprenøren vesentlig misligholder nærværende kontrakt eller kontrakten med underentreprenør eller kontraktsmedhjelper, stanser sine betalinger, blir insolvent eller går konkurs.

Entreprenøren plikter å sikre byggherren denne rett ved å innta tilsvarende bestemmelser som ivaretar disse rettigheter i kontraktene med underentreprenører eller kontraktsmedhjelpere.

9 Tiltransport av entreprenører. Byggplassadministrasjon mv (NS 8407 punkt 12)

9.1 Tiltransport av sideentreprenører (NS 8407 punkt 12.2)

Ettersom byggherren er statlig, plikter han ikke å stille sikkerhet etter NS 8407 punkt 7.1, 7.3, 35.1 og 42.3. Ved tiltransport av sideentreprenører plikter totalentreprenøren likevel å stille sikkerhet overfor sideentreprenøren i henhold til disse bestemmelsene.

9.2 Påslagssatser

Med mindre annet avtales:

- er påslagssatsen ved tiltransport 10 % (NS 8407 punkt 12.2.4)
- er påslagssatsen ved byggeplassadministrasjon og fremdriftskontroll 5 % (NS 8407 punkt 12.4.2)

10 Prosjektering, rådgivning mv. (NS 8407 punkt 16)

10.1 Prosjektering (NS 8407 punkt 16.1)

10.1.1 Krav ved overlevering av prosjekteringsmateriale

Tegninger, beskrivelser og beregninger skal overleveres i tre sett. Dette gjelder både tegninger utarbeidet i byggefasen og de tegninger som skal leveres etter ferdigstilling ("som bygget"-tegninger). Sistnevnte tegninger skal også leveres i elektronisk format i henhold til nærmere spesifikasjoner fra byggherren. Dette gjelder også beskrivelser og beregninger dersom byggherren forlanger det.

10.1.2 Krav til prosjekteringsfunksjonen

Med mindre annet fremgår av konkurransegrunnlaget del I eller del III, gjelder følgende krav:

- a) Prosjekteringen skal gjennomføres av en komplett prosjekteringsgruppe, som minimum skal inneholde fagene:
  - Prosjekteringsgruppeleder (PGL)
  - Arkitekt (ARK)
  - Rådgivende ingeniør Bygg (RIB)
  - Rådgivende ingeniør VVS (RIV)
  - Rådgivende ingeniør Elektro (RIE)
  - Rådgivende ingeniør Brannteknikk (RIBr)
- b) Eventuelle ytelser fra andre fag, eksempelvis geoteknikk (RIGeo), utomhus (LARK, RIVAR) eller andre, er det opp til totalentreprenør å identifisere behov for og bekoste.
- c) De personer som utfører prosjekteringen skal ha god kompetanse og erfaring innenfor prosjektering av bygg/anlegg av tilsvarende omfang og kompleksitet.

10.2 Offentlige tillatelser (NS 8407 punkt 16.3)

Totalentreprenøren skal ha ansvarsrett for den oppgaven og den del av tiltaket kontrakten omfatter i tiltaksklassen som prosjektet/tiltaket krever, herunder eventuelt funksjonen som ansvarlig søker. Totalentreprenøren plikter å sende inn erklæringer om slike ansvarsretter så snart som mulig etter at kontrakten er inngått.

Manglende ansvarsrett betraktes som et vesentlig kontraktsbrudd som gir byggherren rett til å heve kontrakten, samt gjøre erstatningskrav gjeldende etter reglene i NS 8407 punkt 46.

Dersom totalentreprenøren ikke er ansvarlig søker, plikter han å bistå ansvarlig søker i forbindelse med nødvendige søknader og tillatelser etter plan- og bygningsloven.

11 Forhold på byggeplassen (NS 8407 punkt 18)

11.1 Bytte av nøkkelpersonell (tillegg til NS 8407 punkt 18.3)

Totalentreprenøren kan ikke uten byggherrens skriftlige samtykke skifte ut sin prosjektleder, anleggsleder eller personer som ble evaluert i forbindelse med tildeling av kontrakten eller avtalt som erstatning for slik person. Byggherren skal svare innen rimelig tid etter han har mottatt forespørsel om samtykke. Byggherren kan bare nekte å gi samtykke dersom han har saklig grunn. Ved bytte av personell kan byggherren i rimelig utstrekning kreve kostnadsfri overlapping.

Dersom slikt personell, uten skriftlig samtykke skiftes ut, på tross av at byggherren har saklig grunn til å nekte, betales en dagmulkt på NOK 10.000 per dag. Dette gjelder ikke dersom forholdet rettes innen en rimelig frist fastsatt av byggherren. Dagmulkt påløper uansett ikke der byggherren har unnlatt å påberope seg kontraktsbrudd uten ugrunnet opphold etter at han ble kjent med personsiftet.

Samlet dagmulksansvar etter denne bestemmelse er begrenset til 10% av kontraktssummen, maksimalt NOK 300.000. Dagmulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt etter andre bestemmelser.

11.2 Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (tillegg til NS 8407 punkt 18)

Totalentreprenøren, herunder dennes ansatte og annet personell den er ansvarlig for, skal følge den til enhver tid gjeldende arbeidsmiljølov med tilhørende forskrifter, byggherrens SHA-plan og byggherrens eller koordinatorens anvisning. Dette gjelder også personer som deltar i kontraktsarbeidet i egenskap av eget enkeltpersonforetak. I konkurransegrunnlaget del III-B1 påligger det totalentreprenøren en rekke plikter til å ivareta kravene knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Ved brudd på disse pliktene har byggherren rett til å stanse arbeidene dersom han anser det nødvendig.

Personell som ikke følger SHA-bestemmelsene som gjelder for oppdraget, eller som er påvirket av rusmidler på bygge- og anleggsplassen, vil bli bortvist. Byggherren bestemmer lengden på bortvisningen.

Ved tilfeller der totalentreprenørens personell bryter krav til bruk av verneutstyr, gis vedkommende advarsel ved første tilfelle. Ved andre gangs tilfelle kan vedkommende bli bortvist. Byggherren bestemmer lengden på bortvisningen.

Byggherren kan videre, ved grove brudd eller gjentatte overtredelser, kreve dagmulkt dersom deres plikter under dette punktet misligholdes og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren. Dagmulkten løper fra fristens utløp til forholdets opphør. Dagmulkten per virkedag skal utgjøre én promille av kontraktssummen, men ikke mindre enn NOK 1.500. Dagmulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse.

Unnlattelse av å rette forholdet innen fristens utløp anses som vesentlig mislighold og kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving. Der slikt mislighold består i stadige brudd på pliktene, kan

Byggherren heve selv om totalentreprenøren retter forholdene. Byggherren kan på samme måte kreve at totalentreprenøren skifter ut underentreprenøren.

Eventuelle brudd på regelverket forårsaket av totalentreprenøren, dennes ansatte eller annet personell den er ansvarlig for, skal ikke under noen omstendighet påføre byggherren omkostninger.

Alle avtaler totalentreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

For mislighold av plikter etter dette punktet, der forholdet ikke kan rettes, påløper en bot på NOK 10.000 per mislighold.

11.3 Rapporteringsplikt til Brukerdialog Utland

Kontrakt gitt til utenlandsk totalentreprenør eller underentreprenør, og alle arbeidstakere på slik kontrakt, skal rapporteres til Brukerdialog Utland i henhold til skatteforvaltningsloven § 7-6.

Entreprenøren er ansvarlig for at slik rapportering skjer i hele kontraktskjeden. totalentreprenøren skal på forespørsel dokumentere at rapporteringsplikten er oppfylt ved kopi av innmeldingsskjema eller kvittering fra Altinn.

Eventuelt ansvar for skatter eller avgifter, gebyrer eller tvangsmulkt ilagt byggherren som følge av at totalentreprenøren ikke har overholdt sine forpliktelser etter dette punktet er totalentreprenørens ansvar og skal betales av ham.

11.4 Krav om bruk av fast ansatte

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minst 80 % av arbeidet utføres av fast ansatte i minst 80 % stilling, uavhengig av om arbeidere er ansatt hos totalentreprenøren eller eventuelle underentreprenører. Byggherren kan gjøre unntak fra kravet, for eksempel der midlertidig ansatte erstatter fast ansatte som er fraværende i forbindelse med foreldrepermisjon, sykdom eller lignende.

Totalentreprenøren skal etter kontraktsinngåelsen redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden.

Ved brudd på ovennevnte plikter kan byggherren kreve at forholdet rettes innen rimelig tid. Dersom totalentreprenøren ikke retter forholdet, kan byggherren stanse arbeidene. Alvorlige eller gjentatte tilfeller kan anses som vesentlig mislighold, og kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving av kontrakten.

Alle avtaler totalentreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

11.5 Krav til faglærte håndverkere

11.5.1 Plikt til bruk av faglærte

Ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minimum 40 % av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagnene samlet utføres av personer med fagbrev, svennebrev eller dokumentert fagopplæring i henhold til nasjonal fagopplæringslovgivning eller likeverdig utenlandsk fagutdanning, jf. opplæringslova § 3-4a. Med bygg- og anleggsgagnene menes de fag som omfattes av utdanningsprogrammene for bygg- og anleggsteknikk, elektro- og datateknologi, teknologi- og industrifag samt anleggsgartnerfaget. Kravet kan også oppfylles ved at arbeidede timer er utført av personer som er under systematisk opplæringen og er oppmeldt etter kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5, eller etter tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land. I enkeltpersonforetak uten ansatte gjelder ovenstående krav for eier. Det skal være minst én fagarbeider i alle bygg- og anleggsgagn.

Totalentreprenøren skal etter kontraktsinngåelsen redegjøre for hvordan kravet vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden. Kravet kan oppfylles av totalentreprenøren eller en eller flere av hans underentreprenører.

11.5.2 Sanksjoner

Byggherren kan holde tilbake inntil 1 % av kontraktssummen dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren. Dersom kravet ikke er oppfylt ved overtakelsen, kan vederlaget avkortes med et forholdsmessig prisavslag på inntil 1 % av kontraktssummen.

Ved vesentlig mislighold av pliktene i første og annet avsnitt, eller der det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntre, kan byggherren med rimelig varsel stanse arbeidene for totalentreprenørens regning og risiko eller heve kontrakten.

11.6 Lærlingeklausul

Dette punktet gjelder med mindre det fremgår uttrykkelig annet sted i konkurransegrunnlaget at det ikke er krav om bruk av lærlinger. Se særlig del III-A Om oppdraget.)

11.6.1 Plikt til bruk av lærling

Lærlinger skal delta i utførelsen av kontraktarbeidet. Kravet kan oppfylles av totalentreprenøren eller en eller flere av hans underentreprenører.

Arbeidstimene utført av en eller flere lærlinger (jf. opplæringslova § 4-1) skal utgjøre minimum 7 % av arbeidede timer i utførende fag på prosjektet regnet frem til overtakelse. Med utførende fag menes de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, elektro- og datateknologi, teknologi- og industrifag samt anleggsgartnerfaget. Som lærling regnes også lærekandidat, praksisbrevkandidat (jf. opplæringslova § 3-5) og kandidat til fagbrev på jobb.

Kravet kan også oppfylles ved å benytte lærlinger etter tilsvarende ordning i annet EU/EØS-land og personer som er under systematisk opplæringen og er oppmeldt etter tilsvarende ordning som kravene i Praksiskandidatordningen, jf. opplæringslova § 3-5, i annet EU/EØS-land.

Utenlandske entreprenører kan oppfylle lærlingekravet ved å benytte lærlinger som er tilknyttet offentlig godkjent lærlingeordning i Norge eller tilsvarende ordning i opprinnelseslandet. Dersom opprinnelseslandet ikke har en lærlingordning, kan kravet oppfylles ved å benytte praksiselev fra en opplæringsordning i opprinnelseslandet.

Totalentreprenøren skal ved oppstart sannsynliggjøre at kravene vil bli oppfylt, samt jevnlig oversende bemanningsplaner og rapporter som viser oppfylleelsesgraden.

Hvis ikke annet er avtalt, skal totalentreprenøren før oppstart på byggeplass levere en bemanningsplan hvor det synliggjøres hvor og når han planlegger å bruke lærlinger, samt navn og kontaktinformasjon til denne/disse. Byggherren skal varsles om eventuelle avvik fra planen. Totalentreprenøren skal oversende oversikt over antall lærlingetimer i god tid før overtakelsesforretning, jf. NS 8407 punkt 37.1. Timelister skal fremlegges på anmodning.

Prosentkravene overfor kan fravikes dersom arbeidene ikke er egnet for bruk av lærlinger ut fra arbeidets art og helse, miljø og sikkerhet, eller i de tilfeller som fremgår av forskrift om plikt til bruk av lærling i offentlige kontrakter av 17.12.2016 § 9. En beslutning om dette tas i samarbeid mellom totalentreprenøren og byggherren, men ved uenighet har byggherren ensidig rett til å avgjøre dette. Kravet gjelder heller ikke dersom totalentreprenøren kan dokumentere at det i rimelig omfang er annonsert etter lærlinger, og at en fylkeskommune eller annen relevant institusjon etter en konkret henvendelse fra totalentreprenøren, ikke har sett seg i stand til å formidle lærlinger.

11.6.2 Sanksjoner

Byggherren kan holde tilbake inntil 1 % av kontraktssummen dersom ovennevnte plikter misligholdes, eller det er grunn til å tro at slikt mislighold vil inntreffe, og forholdet ikke blir rettet innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren.

Dersom kravet om 7%, jf. punkt 11.6.1 annet ledd, ikke er nådd ved overtakelse, ilegges en bot på 1 % av kontraktssummen. Boten reduseres forholdsmessig dersom arbeidstimene utført av lærlinger utgjør 6 % eller mer av arbeidstimene på prosjektet. Boten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse og annen dagmulkt etter kontrakten.

11.7 Innleie av arbeidskraft

Innleie av arbeidskraft er kun lovlig i den utstrekning som fremgår av arbeidsmiljøloven av 17. juni 2005 nr. 62, herunder kravet om likebehandling i § 14-12a. Innleide arbeidstakere skal være ansatt med reell stillingsprosent minimum 80 % ved innleie etter arbeidsmiljøloven § 14-12. Dokumentasjon på at vilkårene er oppfylt skal på forespørsel oversendes byggherren.

Der byggherren påpeker brudd på bestemmelsene om innleie hos totalentreprenøren eller underentreprenøren skal totalentreprenøren sørge for å rette forholdet innen rimelig tid.

Dersom totalentreprenøren ikke retter forholdet kan byggherren stanse arbeidene. Alvorlige eller gjentatte tilfeller kan anses som vesentlig mislighold, og kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving av kontrakten.

Alle avtaler totalentreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelser.

12 Miljøkrav

12.1 Generelt

Entreprenøren plikter å oppfylle kontraktens miljøkrav, samt den til enhver tid gjeldene miljølovgivning. Entreprenøren skal arbeide aktivt for å minske klima- og miljøbelastningen ved oppfyllelse av avtalen.

Overordnede krav til ytre miljø fremkommer av del III-B2 Ytre miljø med tilhørende vedlegg Miljøoppfølgingsplan (MOP). MOP skal videreutvikles i detaljprosjekteringen, og skal være førende for oppfølging av miljøkravene. Det kan fremkomme ytterligere miljøkrav i del III-A Oppdraget, del III-E2 Prosjekteringskrav for bygg og anlegg i Forsvarsbygg, funksjonsbeskrivelsen og/eller postbeskrivelsen. Det kan også fremkomme ytterligere kontraktsbestemmelser for miljø i dette dokumentet under Spesielle kontraktsbestemmelser.

12.2 Svanemerke (tillegg til NS 8407)

Entreprenør skal søke om Svanemerket, eller tilsvarende merke, og levere et bygg til oppdragsgiver som er, eller blir Svanemerket før overlevering.

Leverandører som tilbyr andre merker, har det juridiske ansvaret for å dokumentere at deres miljømerke kan anses likeverdige/tilsvarende med de merker som spesifisert ovenfor.

12.3 Rapportering og kontraktsoppfølging

Entreprenøren skal ved oppstart sannsynliggjøre at miljøkravene vil bli oppfylt. Det fremkommer av krav til rapportering i MOP. Krav til kvartalsvis rapportering fremkommer av del III-D Administrative bestemmelser. Krav til sluttrapportering fremkommer av del III-C1 FDVU-dokumentasjon,

Byggherren kan kreve at etterlevelse dokumenteres ved hjelp av et eller flere av følgende tiltak:

- Delta i oppfølgingsamtale(r) med byggherren.
- Kontroll eller revisjon for å bekrefte etterlevelse av miljøkravene.
- Fremvise relevant dokumentasjon ved forespørsel.

12.4 Unntak

Byggherren kan gi dispensasjon fra miljøbestemmelsene dersom entreprenøren kan dokumentere at de ikke kunne forutsatt hindringen ved tilbudstidspunktet, og at det ikke er praktisk mulig å oppfylle kravet. Entreprenøren skal sende skriftlig søknad om unntak. Det skal fremkomme hvilke(n) bestemmelse(r) det søkes om unntak fra, og oppgi hvorfor det ikke er mulig å oppfylle bestemmelsen.

Adgangen til å gi dispensasjon etter denne bestemmelsen gjelder ikke for bestemmelser angitt under Spesielle kontraktsbestemmelser.

12.5 Mislighold av miljøbestemmelser

Dersom entreprenøren ikke oppfyller ett eller flere av miljøkravene eller ikke leverer i henhold til tilbudet, kan byggherre kreve retting av forholdet. I perioden misligholdet pågår og frem til retting har skjedd kan byggherre kreve dagmulkt. Dagmulkten per hverdag skal utgjøre én promille av kontraktssummen, men ikke mindre enn NOK 1.500. Dagmulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt for forsinkelse.

Dersom entreprenøren oppnår økonomisk besparelse som følge av å ikke ha overholdt miljøkrav, kan byggherre kreve prisavslag. Prisavslag kommer i tillegg til dagmulkt.

Gjentatte eller grove brudd på miljøbestemmelser anses som vesentlig mislighold, og kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving av kontrakten.

13 Etiske krav

13.1 Ansattes rettigheter

13.1.1 ILOs kjernekonvensjoner

Totalentreprenøren skal etterleve følgende grunnleggende krav:

- a) Forbud mot barnarbeid (FNs barnekonvensjon artikkel 32, ILO-konvensjoner nr. 138 og 182): Barn har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- og utviklingsmuligheter. Minstealderen må ikke i noe tilfelle være under 15 år (14 eller 16 år i visse land). Barn under 18 år skal ikke utføre arbeid som setter helse eller sikkerhet i fare, inkludert nattarbeid. Dersom det foregår slikt barnarbeid, skal det arbeides for snarlig utfasing. Det skal samtidig legges til rette for at barna gis mulighet til livsopphold og utdanning inntil barnet ikke lenger er i skolepliktig alder.
- b) Forbud mot tvangsarbeid/slavearbeid (ILO-konvensjoner nr. 29 og 105): Det skal ikke forekomme noen form for tvangsarbeid, slavearbeid eller ufrivillig arbeid. Arbeiderne må ikke levere depositum eller identitetspapirer til arbeidsgiver, og skal være fri til å avslutte arbeidsforholdet med rimelig oppsigelsestid.
- c) Forbud mot diskriminering (ILO-konvensjoner nr. 100 og 111): Det skal ikke forekomme noen diskriminering i arbeidslivet basert på etnisk tilhørighet, religion, alder, uførhet, kjønn, ekteskapsstatus, seksuell orientering, fagforeningsmedlemskap eller politisk tilhørighet.
- d) Organisasjonsfrihet og retten til kollektive forhandlinger (ILO-konvensjoner nr. 87 og 98): Arbeiderne skal uten unntak ha rett til å slutte seg til eller etablere fagforeninger etter eget valg, og å forhandle kollektivt. Dersom disse rettigheter er begrenset eller under utvikling, skal totalentreprenøren medvirke til at de ansatte får møte ledelsen for å diskutere lønns- og arbeidsvilkår uten at dette får negative konsekvenser for arbeiderne.

13.1.2 Krav om lønns- og arbeidsvilkår

Totalentreprenøren er ansvarlig for at egne ansatte og ansatte hos underentreprenører har lønns- og arbeidsvilkår minst i henhold til landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje der dette finnes. Totalentreprenøren skal også overholde dette kravet for innehavere av enkeltpersonforetak. Med lønns- og arbeidsvilkår menes bestemmelser om minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji, i den grad slike bestemmelser følger av tariffavtalen.

En virksomhet sin interne tariffavtale, såkalt husavtale, eller andre avtaler om lønns- og arbeidsvilkår, er kun bindende i den grad den gir bedre lønns- og arbeidsvilkår enn det som følger av landsdekkende tariff.

Dersom arbeidstaker blir sendt på arbeid utenfor sitt hjemsted, skal arbeidsgiver dekke reisekostnader og sørge for kost og losji. Kostnadene skal dekkes i henhold til landsdekkende tariffavtale for bransjer der dette finnes. Med hjemstedet menes det sted arbeidstaker har nærmest personlig tilknytning til. Ved vurdering av tilknytning skal det legges vesentlig vekt på fast bosted og hvor arbeidstaker har sine familiære bånd. Dersom det er tvilstilfeller angående arbeidstakers reelle hjemsted, har byggherren ensidig rett til å avgjøre dette.

Lønn og annen godtgjørelse til egne ansatte og ansatte hos underentreprenør skal utbetales til konto i bank.

Totalentreprenøren og eventuelle underentreprenører plikter å tegne obligatorisk tjenstepensjon for alle arbeidstakere som skal utføre arbeid for byggherren, jf. lov om obligatorisk tjeneste pensjon av 21. desember 2005 nr. 124. Dette gjelder også utenlandske arbeidstakere.

Totalentreprenøren og eventuelle underentreprenører skal ha yrkesskadeforsikring for alle ansatte som skal utføre arbeid for byggherren. Yrkesskadeforsikringen skal oppfylle kravene i lov om yrkesskadeforsikring av 16. juni 1989 nr. 65.

Totalentreprenøren plikter på forespørsel å dokumentere lønns- og arbeidsvilkårene for egne arbeidstakere og arbeidstakere hos eventuelle underentreprenører. Enkelpersonforetak må også kunne dokumentere arbeidede timer på prosjektet. Opplysningene skal dokumenteres ved blant annet kopi av arbeidsavtale, lønsslipp, timelister og arbeidsgiverens bankutskrift. Timelister skal vise klokkeslett for start og slutt på arbeidsdagen. Dokumentasjonen skal være på personnivå og det skal fremgå hvem den gjelder. Ovennevnte dokumentasjon skal sendes elektronisk til byggherren i redigerbart format (ikke PDF), og må være tilgjengelig hos totalentreprenøren eller underentreprenør i minst 6 måneder etter prosjektet er ferdigstilt.

13.2 Oppfølging

Totalentreprenøren skal påse at ansattes rettigheter i punkt 13.1 etterleves i egen virksomhet og hos den eller de underentreprenører som medvirker til oppfyllelse av kontrakten. På oppfordring fra byggherren skal dette dokumenteres ved:

- Egenrapportering, og/eller
- Oppfølgingssamtaler, og/eller
- En uavhengig parts kontroll av arbeidsforholdene, og/eller
- Tredjepartsertifisering som SA8000 eller tilsvarende.

Totalentreprenøren har bevisbyrden for at de varer og materialer som leveres ikke innebærer et brudd på punkt 13.1 ovenfor.

13.3 Brudd

Brudd på punkt 13.1 eller 13.2 innebærer mislighold av kontrakten. Ved slikt mislighold plikter totalentreprenøren å rette de påpekte manglene, uavhengig av kostnadene ved slik retting, innen en tidsfrist som byggherren bestemmer, så lenge fristen ikke er urimelig kort. Rettelsene skal dokumenteres

skriftlig og på den måten byggherren bestemmer. Byggherren har rett til å holde tilbake deler av kontraktssummen, tilsvarende ca. to ganger besparelsen for totalentreprenøren, til det er dokumentert at forholdet er rettet.

Ved manglende utbedring vil det etter byggherrens skjønn kunne påløpe en bot på inntil 10 % av kontraktssummen per mislighold. Likeartede brudd anses som ett mislighold. Vesentlig mislighold av plikter som følger av punkt 13.1 eller 13.2 kan påberopes som grunnlag for heving, selv om totalentreprenøren retter forholdet. Dersom misligholdet har skjedd hos underentreprenør kan byggherren på samme måte kreve at totalentreprenøren skifter ut underentreprenøren. Dette skal skje uten omkostninger for byggherren. totalentreprenøren blir videre ansvarlig for det tap som byggherren lider som følge av mangelen. Eventuell erstatning kommer i tillegg til ovennevnte bot.

Alle avtaler totalentreprenøren inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten, skal inneholde tilsvarende bestemmelser som for punkt 13.1, 13.2 og 13.3.

13.4 Korrupsjonsforebygging

Totalentreprenøren plikter å arbeide for å forhindre korrupsjon i sin virksomhet. Totalentreprenøren må kunne vise til at de har iverksatt tiltak eller har systemer som skal forebygge korrupsjon og påvirkningshandel. Dette kan være etablering av internkontroll, utarbeidelse av etiske retningslinjer, opprettelse av varslingskanal og lignende, og som minimum går ut på å forebygge korrupsjon og påvirkningshandel.

13.5 Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden

Dette kontraktskravet gjelder for totalentreprenører som faller inn under virkeområdet til åpenhetsloven, jf. åpenhetsloven § 2.

Totalentreprenøren skal under hele kontraktsperioden overholde punktene i dette kontraktsvilkåret for å ivareta åpenhetslovens krav til dokumentasjon, og gjennomføring og oppfølging av aktsomhetsvurderinger. Kontraktsvilkårene bygger på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv med aktsomhetsvurderinger som metode.

Dersom totalentreprenøren bruker underentreprenører for å oppfylle denne kontrakt, er totalentreprenøren forpliktet til å videreføre og bidra til etterlevelse av kravene i leverandørkjeden.

13.5.1 Retningslinjer og prosedyrer for aktsomhetsvurderinger

For å sikre etterlevelse av kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2, samt for å forebygge og håndtere eventuelle avvik fra kravene, skal totalentreprenøren senest innen 6 måneder etter kontraktsinngåelse, ha retningslinjer og prosedyrer på plass for aktsomhetsvurdering.

Det betyr at totalentreprenøren skal kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan de håndterer risiko for negativ påvirkning på kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2, og retter opp skade. I tråd med metoden for aktsomhetsvurderinger skal interessenter, særlig berørte rettighetshavere, involveres. Alvorligst risiko, uavhengig av hvor i leverandørkjeden risikoen er, prioriteres først.

Senest innen 6 måneder etter kontraktsinngåelse, skal totalentreprenøren ha:

- En eller flere offentlig tilgjengelige retningslinjer for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden, vedtatt av styret. Innholdet skal som minimum omfatte en forpliktelse om å etterleve kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2, i egen virksomhet og i leverandørkjeden.
- En eller flere ansatte på ledelsesnivå som har ansvar for etterlevelse og rapportering om arbeidet med aktsomhetsvurderinger til styret.

- Prosedyrer for formidling og regelmessig oppfølging av retningslinjer og prosedyrer i egen virksomhet og i leverandørkjeden.
- Prosedyrer for å utføre regelmessige risikoanalyser i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Det innebærer å kartlegge og vurdere risiko for brudd på kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2.
- Prosedyrer som beskriver hvilke tiltak totalentreprenøren vil iverksette for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning og skade på kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2.

Totalentreprenøren skal kunne vise til offentlig tilgjengelig informasjon om arbeidet med aktsomhetsvurderinger i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Dette omfatter hvordan risiko for brudd på kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2, og eventuell skade i egen virksomhet og i leverandørkjeden, er håndtert.

Dersom totalentreprenøren har forårsaket, eller medvirket til skade, skal totalentreprenøren sørge for å rette opp skaden og yte erstatning til skadelidende.

13.5.2 Kontraktsoppfølging

Totalentreprenøren skal sikre at kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2 samt 13.5.1 etterleves i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Dersom totalentreprenøren blir klar over forhold i strid med punkt 13.1.1 og 13.1.2 samt 13.5.1 i leverandørkjeden, skal totalentreprenøren rapportere dette til byggherren uten ugrunnet opphold.

Byggherren kan kreve at etterlevelse dokumenteres ved hjelp av et eller flere av følgende tiltak:

- Fremviser vedtatte retningslinjer og prosedyrer, jf. punkt 13.1.1 og 13.1.2.
- Fremviser en oversikt over produksjonsenheter i leverandørkjeden, inkludert kontaktopplysninger, for utvalgte produkter, og/eller komponenter og/eller råvarer. Byggherren angir hvilke produkter og hvilken del av leverandørkjeden.
- Fremviser gjennomført risikoanalyse, og rapportere om oppfølging og håndtering av funnene.
- Delta i oppfølgingssamtale(r) med byggherren og eventuelt andre relevante interessenter.
- Kontroll og revisjon av kravene i punkt 13.1.1 og 13.1.2 samt 13.5.1 hos totalentreprenøren og i leverandørkjeden.

Kontraktsoppfølgingen kan gjennomføres av byggherren eller av offentlig enhet som byggherren samarbeider med.

Byggherren forbeholder seg retten til å dele revisjonsrapportene med andre offentlige virksomheter, som vil omfattes av taushetsplikten.

13.5.3 Sanksjoner

Ved brudd på punkt 13.5.1, 13.5.2, eller om det foreligger mangler i dokumentasjonen, gjelder punkt 13.3 Brudd.

14 Byggherrens rett til å føre kontroll (NS 8407 punkt 20.2)

14.1 Innsynsrett og revisjon

Byggherren, eller den som er bemyndiget av byggherren, skal ha rett til innsyn i totalentreprenørens kvalitets-, internkontroll- (HMS) og miljøstyringssystem, og de deler av styringssystemet for øvrig og regnskap, som kan ha betydning for totalentreprenørens oppfyllelse av kontrakten.

Innsynsretten omfatter blant annet revisjon og verifikasjon, inklusive intervjuer, inspeksjon, kontroll og dokumentgjennomgåelse. Totalentreprenøren skal vederlagsfritt yte rimelig assistanse ved slikt innsyn. Innsynsretten er begrenset til tre år etter at siste betaling har funnet sted.

Totalentreprenøren skal sikre at byggherren har tilsvarende innsynsrett hos totalentreprenørens direkte og indirekte kontraktsmedhjelpere, med mindre leveransen har en klart underordnet betydning for totalentreprenørens evne til å oppfylle sine forpliktelser overfor byggherren.

14.2 Pliktig medlemskap i StartBANK

Entreprenøren skal ved kontraktsinngåelse fremlegge kopi av registreringsbevis fra StartBANK. Registreringsbeviset må ikke være eldre enn ett år.

Entreprenøren må opprettholde registrering og sørge for å oppdatere eller sende opplysninger som er nødvendig, i hele kontraktsperioden.

Entreprenøren skal gi StartBANK fullmakt til å innhente skatte- og avgifts informasjon (SKAV-info) i hele kontraktsperioden.

Personell fra virksomhet som ikke er registrert i StartBANK kan nektes adgang til byggeplass.

Punktet gjelder også for underentreprenører.

14.3 Skatte- og avgiftforpliktelser

14.3.1 Byggherrens rett til å innhente opplysninger fra skattemyndighetene

Før kontraktsinngåelse skal totalentreprenøren gi byggherren en fullmakt for innhenting av opplysninger om skatt og avgift (OSA), se vedlegg til Del I - Innbydelse. Tilsvarende gjelder for underentreprenør som benyttes for å oppfylle et kvalifikasjonskrav.

Fullmakten gir byggherren rett til, et ubegrenset antall ganger, å innhente taushetsbelagte opplysninger fra skattemyndighetene som er angitt i fullmakten. De rettigheter og plikter som fremgår av fullmakten, gjelder i 4 år fra signering av fullmakten. Fullmakten er generell for Forsvarsbygg, og opprettholdelse av fullmakten er vesentlig for kontraktsforholdet.

Fullmakt for innhenting av opplysninger om skatt og avgift (OSA) skal undertegnes av alle underentreprenører så tidlig som mulig, dog minimum 10 dager før oppstart av underentreprenørens arbeid med mindre annet skriftlig avtales med byggherren.

14.3.2 Plikt til å etterleve skatte- og avgiftslovgivningen

Entreprenøren skal til enhver tid etterleve Norges skatte- og avgiftslovgivning, herunder levere skattemeldinger og a-meldinger samt betale skatt og avgift i henhold til skatteforvaltningslovens frister. Det samme gjelder underentreprenører.

Byggherren kan under kontraktsperioden kreve at totalentreprenøren betaler utestående skatt eller avgift uten ugrunnet opphold. Dersom restansene gjelder en underentreprenør kan Byggherren kreve at totalentreprenøren sørger for at underentreprenøren betaler det utestående uten ugrunnet opphold.

Brudd på ovennevnte plikter gir byggherren rett til å kreve at forholdet rettes opp, eller om nødvendig bytte ut underentreprenør, innen en rimelig frist gitt ved skriftlig varsel fra byggherren.

Vesentlig mislighold av ovennevnte plikter kan påberopes av byggherren som grunnlag for heving.

Alle avtaler totalentreprenør inngår for utføring av arbeid under denne kontrakten skal inneholde tilsvarende bestemmelse.

14.4 Pålegg om bruk av byggherrens system for registrering og oppfølging av entreprenører

Totalentreprenøren og eventuelle underentreprenører plikter å fylle ut byggherrens skjema for egenrapportering om lønns- og arbeidsvilkår. Skjemaet skal lastes opp i byggherrens system for registrering og oppfølging av entreprenører så tidlig som mulig og senest 15 virkedager før oppstart. Skjemaene er tilgjengelig på <https://forsvarsbygg.no/no/om-oss/for-leverandorer/kontraktsbestemmelser/>.

Byggherren registrerer prosjektet i sitt system for registrering og oppfølging av entreprenører, og inviterer deretter totalentreprenøren til å registrere sine ansatte og eventuelle underentreprenører inn i prosjektet. Registrering av entreprenøren i systemet kan ta inntil to uker. Entreprenørens personell skal ikke gis adgang til bygge- og anleggsplass før entreprenøren har status som «godkjent» og personellet er forhåndsregistrert i systemet. Totalentreprenøren er ansvarlig for eventuelle forsinkelser og andre ulemper ved manglende adgang til bygge- og anleggsplass, med mindre innregistreringsprosessen tar mer enn 15 virkedager og dette ikke kan lastes totalentreprenøren. Totalentreprenøren må ta kontakt med byggherren ved behov for opplæring i systemet.

Dersom totalentreprenøren eller noen av hans underentreprenører har startet arbeider på bygge- og anleggsplass uten at totalentreprenøren eller underentreprenøren har status godkjent i systemet, kan byggherren ilegge totalentreprenøren en bot på kr 10 000 per entreprenør (virksomhet) dette gjelder.

Totalentreprenøren plikter å påse at alle arbeiderne registrerer seg inn og ut av bygge- og anleggsplassen i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk og rutiner på den aktuelle bygge- og anleggsplassen. Ved manglende inn-/utregistrering og/eller manglende forhåndsregistrering av personell i systemet, kan byggherren ilegge totalentreprenøren bot på kr 1 000 per dag og per person dette gjelder.

15 Fremdriftsstatus og varslings (NS 8407 punkt 21.3)

Totalentreprenøren skal revidere fremdriftsplanen når byggherren krever det etter NS 8407 punkt. 21.3, siste ledd. Den reviderte planen skal være byggherren i hende senest én uke etter at totalentreprenøren har mottatt krav om dette.

16 Retten til å pålegge endringer (NS 8407 punkt 31.1)

Dersom ikke annet fremkommer av konkurransegrunnlaget kan byggherren ikke pålegge totalentreprenøren endringer utover 25 % netto tillegg til kontraktssummen.

17 Særskilt varsel om økte utgifter til rigg og drift mv. (NS 8407 punkt 34.1.3)

Kravene om særskilt varsel i NS 8407 punkt 34.1.3 tredje ledd, gjelder ikke for vederlagsjustering for kapitalytelser, rigging, drift og nedrigging.

Følgende standardiserte bestemmelser gjelder for vederlagsjustering for kapitalytelser, rigging, drift og nedrigging:

Regulering i uendret byggetid:

Hvis prisen på netto vederlagsjusteringer som følge av forhold beskrevet i NS 8407 punkt 34.1.1 og 34.1.2 ikke overstiger 10 % av kontraktssummen, gis det ingen kompensasjon.

Overstiger prisen på netto vederlagsjusteringer 10 % av kontraktssummen, gis det kompensasjon etter følgende formel:

$$\frac{0,5 A (B - 1,1 C)}{C}$$

A = avtalt pris på opprinnelig rigg- og driftskapittel eksklusiv mva.

B = kontraktsverdi på utført arbeid på tidspunktet for opprinnelig sluttfrist eksklusiv mva.

C = opprinnelig kontraktsbeløp (kontraktssum eksklusiv mva)

Ved utregning av kontraktsverdi av utført arbeid på tidspunktet for opprinnelig sluttfrist ekskl. mva ("B" i formelen), skal det ikke tas hensyn til

- regulering av kontraktssummen pga. lønns- eller prisstigning,

- utbetaling av påslag pga. administrasjon av sideentreprenører eller tiltransport av entrepriser/prosjekteringskontrakter,
- avbestillingserstatning,
- utbetalt vederlagsjustering som er inkludert rigg og drift, og
- kompensasjon for økt rigg og drift i forlenget byggetid.

Reguleringsbeløp ifølge denne bestemmelse skal lønns- og prisreguleres iht. avtalt indeks, regnet i måneder fra tilbudsdato til tyngdepunkt for produksjon i byggetiden.

Regulering i forlenget byggetid:

Har totalentreprenøren krav på fristforlengelse etter NS 8407 punkt 33.1, skal vederlagsjustering for kapitallytelse, rigging, drift og nedrigging kompenseres etter følgende formel:

$$\frac{0,7 A (Z)}{Y}$$

A = avtalt pris på opprinnelig rigg- og driftskapittel eksklusiv mva.

Y = opprinnelig byggetid (med byggetid menes tiden fra oppstart byggeplass (dersom dato for dette er angitt i konkurransegrunnlaget gjelder denne, hvis ikke gjelder dato for første tilrigging på byggeplass) til overtakelsen.

Z = forlengelse utover opprinnelig byggetid.

Dersom fristforlengelse kun er gitt for deler av arbeidene, skal A reduseres forholdsmessig.

Reguleringsbeløp ifølge denne bestemmelse skal lønns- og prisreguleres iht. avtalt indeks, regnet i måneder fra tilbudsdato til tyngdepunkt for produksjon i byggetiden.

18 Uenighet om endringer (NS 8407 punkt 35)

NS 8407 punkt 35.2 a) utgår.

19 Forberedelse til overtakelse (NS 8407 punkt 36)

19.1 Testing og innregulering av tekniske anlegg (NS 8407 punkt 36.1)

Totalentreprenøren skal holde alle instrumenter, apparater og alt materiell, samt nødvendig kyndig mannskap, for å gjennomføre funksjonsprøvingen. Dokumentasjon fra funksjonsprøvingen skal utarbeides og overleveres i henhold til byggherrens nærmere fastlagte spesifikasjon og prosedyrer. Så snart disse funksjonsprøver er ferdig, skal totalentreprenøren gi skriftlig melding til byggherren om dette.

19.2 Levering av FDVU-dokumentasjon (NS 8407 punkt 36.2)

I tillegg til kravene beskrevet i NS 8407 punkt 36.2 skal FDVU-dokumentasjonen tilfredsstille kravene beskrevet i konkurransegrunnlaget del III.

Er ikke annet avtalt, skal byggherren senest tre uker før oppstart prøvedrift ha mottatt kontraktsmessig dokumentasjon.

Opplæring

Totalentreprenøren skal så vel forut for overtakelse/oppstart prøvedrift som i løpet av eventuell prøvedriftsperiode, gi driftspersonell og brukere forsvarlig instruks og opplæring i drift og vedlikehold av tekniske bygningsinstallasjoner, bygningsdeler og utendørsanlegg. Rammen for opplæringsprogrammer for øvrig bestemmes ved avtale mellom partene. Opplæring skal skje i henhold til byggherrens nærmere fastlagte spesifikasjon og prosedyrer.

Er ikke annet avtalt, skal nødvendig opplæring være gjennomført før oppstart prøvedrift.

19.3 Innkalling til overtakelsesforretning (NS 8407 punkt 36.3)

Etter at totalentreprenøren har sendt innkalling til overtakelsesforretning, jf. NS 8407 punkt 36.3, og før avholdelse av overtakelsesforretning NS 8407 punkt 37.1, skal det avholdes en ferdigbefaring der det kontrolleres at arbeid er utført i henhold til kontrakt. Byggherren innkaller til ferdigbefaring.

19.4 Byggherrens rett til å nekte overtakelse (NS 8407 punkt 37.3)

Manglende Svanemerke er en vesentlig mangel, som gir byggherre rett til å nekte å overta. Dette er ett unntak fra NS 8407 pkt. 37.3.

19.5 Delovertakelse (NS 8407 punkt 37.5 og 38.1)

Byggherre kan ibruksta kontraktsgjenstanden som en delovertakelse uten at totalentreprenør får en rett til å kreve vederlagsjustering, og/eller fristforlengelse som følge av delovertakelsen.

Delovertakelsen skjer ved overtakelsesforretning, og øvrige reguleringer som følger av NS 8407 punkt 37.5.

Prøvedrift starter ikke før full overtakelse skjer ved svanemerking eller tilsvarende.

20 Prøvedrift (NS 8407 punkt 38.2)

Utgår, jf. Konkurransesgrunnlaget del III A.

21 Forsinkelse (NS 8407 punkt 40)

21.1 Dagmulktbelagte frister (NS 8407 punkt 40.2)

I tillegg til sluttfristen er følgende frister dagmulktbelagte:

- a) totalentreprenørens frist til å utarbeide og fremlegge fremdriftsplan, jf NS 8407 punkt 21.2,
- b) totalentreprenørens frist til å revidere fremdriftsplanen, jf dette dokumentets punkt 15,
- c) frist for igangsetting av arbeid på byggeplass,
- d) frist for levering av FDVU-dokumentasjon, samt
- e) frister som er oppgitt som dagmulktbelagte andre steder i kontraktsdokumentene.

21.2 Dagmulktens størrelse (NS 8407 punkt 40.3)

Dagmulkt ved overskridelse av fristene angitt i dette dokumentets punkt 21.1 bokstav a, b c og d er NOK 1.500 per hverdag.

22 Utbedring (NS 8407 punkt 42.3)

Utbedringsarbeider skal utføres etter avtale og i forståelse med byggherren. Dersom hensynet til byggherrens bruk av kontraktsgjenstanden, herunder hans leietakers bruk, gjør det nødvendig å utføre arbeidet utenfor ordinær arbeidstid, plikter totalentreprenøren å gjøre dette uten overtidsgodtgjørelse.

23 Bruk av dokumenter / prosjekterelaterte opplysninger (tillegg til NS 8407)

Totalentreprenøren forplikter seg til ikke å offentliggjøre noen form for prosjektrelatert informasjon uten på forhånd å ha innhentet skriftlig godkjenning fra byggherren.

24 Forsvarsbyggs etiske krav

Totalentreprenøren plikter å gjøre seg kjent med og overholde de etiske krav og retningslinjer som gjelder for Forsvarsbygg. De etiske kravene og retningslinjene kan leses på www.forsvarsbygg.no.

25 Oppdrag underlagt sikkerhetsrestriksjoner (tillegg til NS 8407)

Ref. Del III-D – Administrative bestemmelser

Dersom oppdraget innebærer at totalentreprenøren får tilgang til eller tilvirker skjermingsverdig informasjon, eller får tilgang til et skjermingsverdig objekt eller infrastruktur, plikter totalentreprenøren å ivareta krav gitt i, eller i medhold av, lov om nasjonal sikkerhet av 1. juni 2018 nr. 24 (sikkerhetsloven) med forskrifter.

Totalentreprenøren er ansvarlig for å påse at sikkerhetsbestemmelser etterleves i egen virksomhet og hos underentreprenører som medvirker i anskaffelsen. Overtredelse av sikkerhetskrav vil kunne anses som vesentlig mislighold av totalentreprenørens kontraktsforpliktelser.

Totalentreprenøren må selv dekke utgifter til å oppfylle krav som følger av sikkerhetsloven med forskrifter, hvis ikke noe annet følger av avtalen, sikkerhetsavtalen eller forskrift (se forskrift om sikkerhetsklarering og annen klarering av 20. desember 2018 (klareringsforskriften) § 31).

Forsvarsbygg har etter sikkerhetsloven § 4-1 annet ledd et ansvar for å påse at totalentreprenøren har tilstrekkelig risiko- og sikkerhetsforståelse. Det innebærer at Forsvarsbygg som ledd i oppfølgingen av at totalentreprenøren oppfylder sine kontraktsforpliktelser vil kunne kontrollere at kravet til forsvarlig sikkerhetsnivå er oppfylt. Totalentreprenøren skal legge til rette for at Forsvarsbygg kan gjennomføre slik kontroll.

26 NATO-arbeider (tillegg til NS 8407)

Utgår

27 Mislighold – konsekvens for senere konkurranser (tillegg til NS 8407)

Brudd på pliktene i denne kontrakten vil kunne bli nedtegnet og få betydning i senere konkurranser, enten i kvalifikasjons- eller tildelingsomgangen.

28 Tvister (NS 8407 punkt 50)

28.1 Foreløpig oppmannsavgjørelse (NS 8407 punkt 50.3)

Bestemmelsen får kun anvendelse dersom begge parter i hvert enkelt tilfelle er enige om å forelegge tvisten for en oppmann.

28.2 Tvisteløsning (NS 8407 punkt 50.4)

For kontrakter der anleggsstedet er i utlandet, avtales Oslo som verneting.

Tvister behandles alltid etter norske prosessuelle og materielle regler.

SPESIELLE KONTRAKTSBESTEMMELSER

Spesielle kontraktsbestemmelser for miljø

Materialer og utslippskrav

Entreprenøren forplikter seg til å benytte de materialer og utslippsfaktorer som oppgis i tilbudet under gjennomføring av oppdraget. Andre materialer som introduseres i løpet av kontraktsperioden skal ikke medføre et dårligere resultat enn det som ble oppnådd i evalueringen.

Dersom endring av materialer kunne ha påvirket evalueringen, skal entreprenøren søke byggherren om unntak. Entreprenøren kan søke unntak ved uforutsette hindringer utenfor entreprenørens kontroll som entreprenøren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på tilbudstidspunktet eller unngå eller overvinne følgene av. Det må dokumenteres at tilsvarende erstatning ikke er å oppdrive. Unntak skal skriftlig forhåndsgodkjennes av byggherren.

Rapportering og kontroll

Entreprenøren skal til enhver tid kunne fremlegge dokumentasjon på materialvalg og utslippsfaktorer som er evaluert. Byggherren kan foreta stikkprøvekontroller av hvilke materialer som blir benyttet.

Sanksjoner

Dagmulkt for avvik på avtalte materialer og utslippsfaktorer utgjør NOK 150.000 ekskl. mva per brudd. Dagmulkten påløper inntil retting er utført. Dersom retting medfører økte totale klimagassutslipp skal ikke forholdet rettes. Samlet dagmulktsansvar etter denne bestemmelsen er begrenset til maksimalt NOK 1.000.000. Dagmulkten skal betales i tillegg til eventuell dagmulkt etter andre bestemmelser.

Dersom entreprenøren oppnår økonomisk besparelse som følge av å ikke ha overholdt miljøkrav, kan byggherre kreve prisavslag. Prisavslag kommer i tillegg til dagmulkt.

EDLEGG

1 Mal for avtaledokument

2 Garantierklæring

3 Garantierklæring - forskudd

4 Forsikringsattest - tingsforsikring

5 Forsikringsattest - ansvarsforsikring

6 Skjemaer til bruk ved varsling og endringer

AVTALEDOKUMENT TOTALENTREPRISEOPPDRAG ETTER NS 8407

Prosjektets navn:	
Adresse:	
Kontraktsnr:	

1. PARTENE OG DERES REPRESENTANTER

Oppdragsgiver		
Navn:	Organisasjonsnr:	
Staten v/Forsvarsdepartementet v/Forsvarsbygg	975 950 662	
Adresse:		
Representant:	Tlf:	E-post:

Totalentreprenør		
Navn:	Organisasjonsnr:	
Adresse:		
Representant:	Tlf:	E-post:

2. KONTRAKTSDOKUMENTER. TOLKNINGSREGLER

Følgende dokumenter inngår som en del av denne kontrakten:

1. Dette avtaledokumentet
2. Referater og annet materiale fra forhandlinger og oppklarende drøftelser, som er godkjent av begge parter
3. Totalentreprenørens tilbud
4. Referat fra befaring/konferanse
5. Forsvarsbyggs konkurransegrunnlag
  - 5.1 Beskrivelser og mengdefortegnelser
  - 5.2 Tegninger
  - 5.3 Øvrige deler
6. NS 8407:2011 Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser

Ved motstrid gjelder dokumentene i ovennevnte rekkefølge. Dersom dette ikke løser motstridssituasjonen, skal spesielle bestemmelser gjelde foran generelle.

3. OM OPPDRAGET

Fyll inn kortfattet beskrivelse av oppdraget

4. HONORAR

Kontraktsgjenstanden skal leveres for:

Tilbudssum:	NOK		ekskl. mva
└ Ev. korreksjon +/-	NOK		ekskl. mva
└ Ev. korreksjon +/-	NOK		ekskl. mva
Sum	NOK		ekskl. mva
Merverdiavgift	NOK		
Kontraktssum	NOK		inkl. mva
Skriver kroner			

5. OPSJONER

Oppdragsgiver har rett, men ingen plikt, til å bestille følgende tilleggssytelser fra totalentreprenøren:

Beskrivelse av opsjonen	Frist for bestilling	Pris

Bestilling av opsjon skal formaliseres i egen avtale. Skjema for "Endringsavtale" kan benyttes.

6. TIDSFRISTER

I tillegg til de som fremkommer av NS 8407 og konkurransegrunnlagets del II er det avtalt følgende bindende tidsfrister:

Beskrivelse av aktivitet / milepæl:	Frist:	Dagmulkt?

7. FORSIKRING

For oppdraget gjelder følgende forsikringer:

Tingsforsikring:

Forsikringsselskap:

_____

Polisenummer:

_____

Ansvarsforsikring:

Forsikringsselskap:

_____

Polisenummer:

_____

8. SIGNATURER

Avtalen skal signeres elektronisk. Signatur vil fremkomme av egen signaturfil opprettet i Mercellportalen.

Avtaler over kr 100.000 ekskl. mva. skal signeres av både fagteknisk og merkantilt ansvarlig hos Forsvarsbygg, og er først gyldig inngått når begge signaturer foreligger. Forsvarsbygg ved direktør Forsvarsbygg eller direktør anskaffelser kan ensidig godkjenne avtalen ved manglende signatur.

Totalentreprenøren skal uten ugrunnet opphold varsle Forsvarsbygg etter at han blir eller burde ha blitt oppmerksom på at ikke begge ansvarlige hos Forsvarsbygg har signert. Varselet sendes til anskaffelser@forsvarsbygg.no.

GARANTIERKLÆRING

Garantinummer:

Garantisten	
Navn:	Org.nr:
Adresse:	Tlf:

Entreprenøren	
Navn:	Org.nr:
Adresse:	Tlf:

Garantisten stiller seg herved overfor byggherren - Forsvarsbygg - som selvskyldnerkausionist for de kontraktsforpliktelser entreprenøren har iht. kontrakt:

Kontraksnummer: _____

Kontrakten gjelder: _____

Garantien gjelder for entreprenørens kontraktsforpliktelser, herunder morarenter og inndrivelsesomkostninger ved mislighold i utførelsestiden og i reklamasjonstiden. Garantien i utførelsestiden gjelder også entreprenørens ansvar for forsinket fullføring.

Garantien begrenses til

NOK _____, som utgjør 10 % av kontraktssummen, for forhold som påberopes overfor entreprenøren senest ved overtakelsen av kontraktsarbeidet.

Garantien reduseres deretter til

NOK _____, som utgjør 3 % av kontraktssummen, for forhold som påberopes overfor entreprenøren i de tre første årene av reklamasjonsperioden.

Garantien i utførelsestiden og i reklamasjonstiden kan samlet ikke gjøres gjeldende for mer enn 10 % av kontraktssummen. I reklamasjonstiden kan garantien samlet ikke gjøres gjeldende for mer enn 3 % av kontraktssummen.

Garantien gjelder i tre år fra overtakelse og under enhver omstendighet inntil krav som byggherren har mot entreprenøren, og som er fremsatt mot ham innen tre år fra overtakelse, er oppfylt. For det tilfelle at det har funnet sted delovertakelser, regnes de tre årene fra siste overtakelsesforretning.

Garantisten skal alltid varsles dersom kontrakten mellom byggherren og entreprenøren heves.

Tvister vedrørende denne garanti behandles ved rettergang for de ordinære domstoler.

_____, den _____ 20____

_____
Garantistens underskrift

GARANTIERKLÆRING FOR FORSKUDD

Garantinummer:

Garantisten		Entreprenøren	
Navn:	Org.nr:	Navn:	Org.nr:
Adresse:	Tlf:	Adresse:	Tlf:

Garantisten stiller seg herved overfor byggherren - Forsvarsbygg - som selvskyldnerkausjonist for de kontraktsforpliktelser entreprenøren har iht. kontrakt:

Kontraksnummer: _____

Kontrakten gjelder: _____

Denne garanti er gyldig inntil Forsvarsbygg har gitt skriftlig melding om at det er gjort opp for forskuddsbeløpet.

_____, den _____ 20__

_____
Garantistens underskrift

FORSIKRINGSATTEST – TINGSFORSIKRING

Undertegnede forsikringsselskap bekrefter herved at tingskadeforsikring er tegnet i overensstemmelse med NS 8407 pkt 8.1 og med nedenfor angitte polisenummer, forsikringssted, forsikringssum, forsikringstid og forsikringsvilkår.

Forsikringsselskapet kan i forsikringstiden bli fri sitt ansvar etter denne forsikringsattest

1. ved å varsle Forsvarsbygg minimum 30 dager før opphør av forsikringsdekningen dersom den sies opp eller av annen grunn faller bort.
2. ved at Forsvarsbygg mottar en tilsvarende og tilfredsstillende forsikringsattest som den foreliggende fra det forsikringsselskap som overtar forsikringsdekningen.

Forsikringstaker:

Navn: _____ Organisasjonsnr: _____

Adresse: _____

Medforsikret: Forsvarsbygg

Forsikringsbevis nr: _____

Forsikringssted: _____

Prosjektnummer og navn: _____

Byggets adresse: _____

Forsikringssum: _____

Forsikringen er dekket på 1. risikovilkår. Forsikringsselskapet påtar seg ikke risikoen for at forsikringssummen er dekkende.

Forsikringstid: Forsikringen gjelder inntil alle arbeider vedrørende hele bygget, anlegget og/eller prosjektet er overtatt av byggherren.

Forsikringen omfatter:

- Materialer, prosjekteringsdokumenter og det som til enhver tid er utført av kontraktsgjenstanden.
- Materialer, prosjekteringsdokumenter byggherren har betalt forskudd for.
- Materialer, prosjekteringsdokumenter byggherren har overgitt i totalentreprenørens besittelse.

Forsikringens dekningsfelt:

Forsikringen er dekket etter følgende vilkår _____
(f.eks. Forsikringsselskap NNs Prosjektforsikringsvilkår av 2019), som inneholder følgende generelle unntak:

1. Skade som direkte eller indirekte har sammenheng med krig, opprør eller alvorlige forstyrrelser av den offentlige orden.
2. Atomskade - uansett årsak - fra atomsubstans, dog ikke skade forårsaket av radioisotoper som i henhold til lov er tillatt brukt.
3. Skade som skyldes setning i grunn eller svikt i fundament.
4. Skade ved svinn, underslag, og tyveri uten innbrudd.

Overfor Forsvarsbygg som medforsikret vil ikke andre unntak fra forsikringsdekning enn de som uttrykkelig fremgår av denne forsikringsattest bli gjort gjeldende.

_____
Sted/Dato

_____
Forsikringsselskap

_____
Underskrift

FORSIKRINGSATTEST - ANSVARSFORSIKRING

Undertegnede forsikringselskap bekrefter herved at ansvarsforsikring er tegnet i overensstemmelse med NS 8407 pkt 8.2 og de nedenfor angitte krav.

Forsikringselskapet kan i forsikringstiden bli fri sitt ansvar etter denne forsikringsattest

1. ved å varsle Forsvarsbygg minimum 30 dager før opphør av forsikringsdekningen dersom den sies opp eller av annen grunn faller bort.
2. ved at Forsvarsbygg mottar en tilsvarende og tilfredsstillende forsikringsattest som den foreliggende fra det forsikringselskap som overtar forsikringsdekningen.

Forsikringstaker

Forsikringselskapet bekrefter at _____ (totalentreprenøren) har tegnet ansvarsforsikring.

Forsikringspolise nr. _____

Forsikringssum

Forsikringssummen utgjør minst 150 G per skadetilfelle.

Forsikringstid

Forsikringen gjelder inntil alt kontraktsarbeid, herunder reklamasjonsarbeid, er utført.

Forsikringens omfang

Det er inngått kontrakt mellom Forsvarsbygg og totalentreprenøren om utførelse av følgende entrepriser:

_____

Prosjekt nr: _____

Adresse: _____

Forsikringen dekker erstatningsansvar for skade som totalentreprenøren og dennes kontraktsmedhjelpere kan påføre byggherrens eller tredjemanns person og ting i forbindelse med gjennomføringen av kontrakten.

Forbehold

Forsikringselskapet bekrefter herved at forsikringsavtalen ikke inneholder bestemmelser som:

- reduserer byggherrens rett til å kreve forsikringsoppgjør direkte fra selskapet, eller
- kan redusere byggherrens krav på grunn av sikredes forhold **etter** at forsikringstilfellet er inntrådt, eller
- reduserer skadelidtes rettigheter overfor forsikringselskapet i forhold til det som følger av forsikringsavtalelovens deklarasjonsbestemmelser.

_____
Sted/Dato

_____
Forsikringselskap

_____
Underskrift

SKJEMAER TIL BRUK VED VARSLING OG ENDRINGER:

- **Totalentreprenørens skjema**
- **Endringsforespørsel**
- **Endringsavtale**
- **Byggherrens endringsordre**
- **Byggherrens svar**

 FORSVARSBYGG	Totalentreprenørens skjema (NS 8407)	
	Prosjekt: [ ]	Kontrakt: [ ]
Totalentreprenør: [ ]	Arkivreferanse: [ ]	Revisjonsnr: [ ]

Veiledning i bruk av skjemaet:

Totalentreprenøren (TE) oppfordres til å lese all veiledningstekst i skjemaet, samt de aktuelle bestemmelser i standarden, før skjemaet benyttes.

Skjemaet pkt. 1 brukes når TE vil varsle om at han krever utstedt endringsordre eller varsle om medvirkningssvikt fra byggherren (BH), se nærmere i veiledningen til skjemaet pkt. 1. Dersom BH har utstedt en endringsordre skal skjemaet pkt. 1 ikke benyttes.

Derimot benyttes pkt. 2 og 3 i alle de tre ovennevnte situasjonene dersom TE skal varsle/kreve vederlagsjustering eller fristforlengelse, eller svare på BHs svar knyttet til disse situasjonene. Se nærmere i veiledningen til skjemaets pkt. 2 og 3.

Det er ulike tidspunkter for når fristene for fremsettelse av varsel/krav/svar begynner å løpe etter NS 8407. Det vil si at TE kan ha behov for å benytte skjemaet flere ganger for samme forhold. I så fall brukes et nytt skjema hver gang påført varsel/kravnummer til det opprinnelige varselet/kravet/svaret, samt nytt revisjonsnummer.

Skjemaet benyttes ikke ved avvik som skyldes TE selv, eller hvor TE foreslår alternative løsninger

Er det tidligere korrespondanse knyttet til dette varselet?

- Nei   Ja:
- Byggherrens endringsordre nr.: [ ]
  - Byggherrens endringsordre i byggemøtereferat nr. [ ] pkt. [ ]
  - Byggherrens svar nr.: [ ]
  - Annet, spesifiser: [ ]

1. Varsel med beskrivelse av situasjonen

Dette punktet fylles ut når TE vil varsle om enten:

- at han krever utstedt endringsordre som følge av instruks, tegninger og beskrivelser, jfr. NS 8407 pkt. 32.2. E fyller ut alt. A, eller
- forhold som vil kunne forstyrre TEs gjennomføring av arbeide under kontrakten jfr. NS 8407 pkt. 25.1, som for eksempel at det fysiske arbeidsgrunnlaget eller forhold ved grunnen ikke er slik TE kunne forvente etter kontrakten. E fyller ut alt. B.

Alt A. Krav om utstedelse av endringsordre, jfr. NS 8407 pkt. 32.2

Totalentreprenøren anser at følgende pålagte yttelse(r) ikke er en del av hans plikter etter kontrakten:

[ ]

Eventuelle vedlegg:

1. [ ]
2. [ ]

Alt B. Varsel om byggherrens medvirkningssvikt, jfr. NS 8407 pkt. 25.1

Totalentreprenørens beskrivelse av medvirkningssvikten:

[ ]

Eventuelle vedlegg:

1. [ ]
2. [ ]

2. Konsekvensvarsel/krav

Dette punktet fylles ut når TE vil fremme varsel/krav om vederlagsjustering eller fristforlengelse som følge av:

- endringsordre fra BH
- forhold nevnt i skjemaets punkt 1
- force majeure, jfr. NS 8407 pkt. 33.3 (kun fristforlengelse)

Varsel om vederlagsjustering fremmes iht. NS 8407 pkt. 34.1.2, 34.1.3, 34.3.3 og 34.4.

Varsel om fristforlengelse fremmes iht. NS 8407 pkt. 33.4 Spesifiserte krav fremmes iht. NS 8407 pkt. 33.6, og det skal fremgå hvilken eksakt dato fristen kreves forlenget til.

Vederlagsjustering, jfr. NS 8407 pkt. 34

Det fremsettes følgende varsel/krav om vederlagsjustering:

■

Begrunnelse for varslet/kravet:

■

Eventuelle vedlegg:

1. ■
2. ■

Fristforlengelse, jfr. NS 8407 pkt. 33.4 og 33.6

Det fremsettes følgende varsel/krav om fristforlengelse:

■

Begrunnelse for varslet/kravet (begrunnelsen skal angi hvilken frist varselet/kravet knytter seg til):

■

Eventuelle vedlegg:

1. ■
2. ■

3. Totalentreprenørens svar

Dette punktet fylles ut når TE vil svare på varsel/krav/svar fra BH. TE må svare dersom han:

- vil påberope at BHs varsel/krav/svar er for sent fremsatt (NS 8407 pkt. 5)
- har innsigelser mot BHs varsel/krav om fristforlengelse eller varsel om justering av enhetspriser (NS 8407 pkt. 33.7 og 34.3.3)
- har mottatt en forespørsel etter NS 8407 pkt. 33.6.2, og han mener det ikke foreligger grunnlag for å beregne tidligere varslet krav på fristforlengelse

Totalentreprenørens svar:

■

Eventuelle vedlegg:

1. ■
2. ■

Signatur

Dato: ■

_____ (signatur)

Navn: ■
Rolle: ■

Kopi til:

■

FORSVARSBYGG

Endringsforespørsel (NS 8407)

Prosjekt: [ ]	Kontrakt: [ ]	Endringsforespørsel nr.: [ ]
Totalentreprenør: [ ]	Arkivreferanse.: [ ]	Revisjonsnr.: [ ]

Denne endringsforespørselen gjelder ikke som bestilling

Veiledning i bruk av skjemaet:

Skjemaet benyttes når byggherren (BH) ønsker å be om et tilbud fra totalentreprenøren (TE) for utførelse av endringsarbeider. Oversendelse av dette skjemaet gjelder ikke som en bestilling. Ønsker BH å bestille arbeidene skal skjema «Byggherrens endringsordre» normalt benyttes.

Når TE mottar en slik forespørsel skal han iht. NS 8407 pkt. 34.2.1 utarbeide et spesifisert tilbud på utførelse av endringsarbeidene. Tilbudet skal merkes med referanse til endringsforespørsel nr.

Er det tidligere korrespondanse knyttet til denne forespørselen?

- Nei
 Ja, spesifiser: [ ]

Endringsforespørsel

Bakgrunnen for endringsforespørselen:

[ ]

Beskrivelse av endringen:

[ ]

Eventuelle vedlegg/webhotell el. hvor endringen er nærmere beskrevet. Husk nøyaktig angivelse av tegningsnr., rev.nr. og rev.dato:

1. [ ]
2. [ ]

Byggherrens eventuelle syn på vederlagsjustering og fristforlengelse:

[ ]

Eventuelle vedlegg/ webhotell el. hvor byggherrens syn fremkommer:

1. [ ]
2. [ ]

Totalentreprenøren skal utarbeide et tilbud som inneholder alle konsekvenser for vederlag og fremdrift. Tilbudet ønskes oversendt innen [ ], med kopi til [ ].

Signatur

Dato: [ ]

_____(signatur)

Navn: [ ]
Firma/rolle: [ ]

Kopi til:

[ ]

FORSVARSBYGG

Endringsavtale (NS 8407)

Prosjekt: [ ]

Kontrakt: [ ]

Endringsavtalenr.: [ ]

Entreprenør: [ ]

Arkivreferanse.: [ ]

Veiledning i bruk av skjemaet:

Skjemaet benyttes når byggherren (BH) og totalentreprenøren (TE) er enige om hvilket arbeid som skal utføres, samt alle konsekvenser for vederlag og fremdrift.

Er det tidligere korrespondanse som leder frem til denne endringsavtalen?

Nei Ja:

Tilhørende endringsforespørsel nr.: [ ]

Tilhørende varsel/krav fra totalentreprenøren (totalentreprenørens skjema) nr: [ ]

Annet, spesifiser: [ ]

Partene er enige om at følgende endringer skal utføres, samt alle konsekvenser for vederlag og fremdrift:

Beskrivelse av endringen:

[ ]

Eventuelle vedlegg/webhotell el. hvor endringen er nærmere beskrevet. Husk nøyaktig angivelse av tegningsnr., rev.nr. og rev.dato:

1. [ ]
2. [ ]

Vederlagsjustering

Med mindre annet fremgår uttrykkelig av avtalen utføres endringene til en fastpris inkl. lønns- og prisstigning, men eks mva på kr:

[ ]

Eventuelle vedlegg/ webhotell el.

1. [ ]
2. [ ]

Fristforlengelse

Med mindre punktet er fylt ut anses endringene å være uten fremdriftskonsekvens. Angi eksakt dato fristen forlenges til:

[ ]

Eventuelle vedlegg/ webhotell el.

1. [ ]
2. [ ]

Signatur

Denne avtalen med vedlegg er utferdiget i to eksemplarer hvorav partene beholder hvert sitt.

Dato: [ ]

Dato: [ ]

_____(signatur)

_____(signatur)

Navn: [ ]

Navn: [ ]

Firma/rolle: [ ]

Firma/rolle: [ ]

Kopi til:

[ ]

FORSVARSBYGG

Byggherrens endringsordre (NS 8407)

Prosjekt: [ ]	Kontrakt: [ ]	Endringsordrenr.: [ ]
Totalentreprenør: [ ]	Arkivreferanse.: [ ]	Revisjonsnr.: [ ]

Denne endringsordren gjelder som bestilling

Veiledning i bruk av skjemaet:

Skjemaet benyttes når byggherren (BH) vil pålegge en endring jfr. NS 8407 pkt. 31.1 til 31.3.

Når totalentreprenøren (TE) mottar denne endringsordren, blir han forpliktet til å utføre endringsarbeidet. Dersom TE mener å ha krav på vederlagsjustering eller fristforlengelse pga. endringsordren må han varsle om dette, samt spesifisere kravet, iht. NS 8407 pkt. 33 og 34. TEs varsel/krav fylles inn i «Totalentreprenørens skjema».

Er det tidligere korrespondanse knyttet til denne endringsordren?

Nei Ja:

Tilhørende endringsforespørsel nr.: [ ]

Tilhørende varsel/krav fra totalentreprenøren (totalentreprenørens skjema) nr: [ ]

Annet, spesifiser: [ ]

Endringsordre

Beskrivelse av endringen:

[ ]

Eventuelle vedlegg/webhotell el. hvor endringen er nærmere beskrevet. Husk nøyaktig angivelse av tegningsnr., rev.nr. og rev.dato:

1. [ ]
2. [ ]

Byggherrens eventuelle syn på vederlagsjustering og fristforlengelse:

[ ]

Eventuelle vedlegg/ webhotell el. hvor byggherrens syn fremkommer:

1. [ ]
2. [ ]

Signatur

Dato: [ ]

(signatur)

Navn: [ ]
Firma/rolle: [ ]

Kopi til:

[ ]

FORSVARSBYGG

Byggherrens svar (NS 8407)

Prosjekt: [ ]	Kontrakt: [ ]	Arkivreferanse: [ ]
Totalentreprenør: [ ]	Referanse til totalentreprenørens skjema - varsel/kravn.: [ ]	

Veiledning i bruk av skjemaet:

Skjemaet benyttes når byggherren (BH) vil svare på mottatt skjema fra totalentreprenøren (TE). BH må svare dersom han:

- Vil påberope at TEs varsel/krav/svar er for sent fremsatt
- Er uenig i TEs krav om utstedelse av endringsordre
- Har innsigelser mot TEs varsel/krav om vederlagsjustering eller fristforlengelse

Er det annen tidligere korrespondanse knyttet til dette varselet?

Nei

Ja, spesifiser: [ ]

Byggherrens svar

- BH mener at TEs varsel/krav/svar er for sent fremsatt, jfr. NS 8407 pkt. 5. Eventuell begrunnelse kan angis her: [ ]
- BH er helt eller delvis uenig i TEs krav om utstedelse av endringsordre, jfr. NS 8407 pkt. 32.3. Angi begrunnelse her: [ ]
- BH har følgende innsigelser til varsel/krav om justering av enhetspriser, jfr. NS 8407 pkt. 34.3.3: [ ]
- BH har følgende innsigelser til varsel/krav om fristforlengelse, jfr. NS 8407 pkt. 33.7: [ ]
- Annet, spesifiser: [ ]

Eventuelle vedlegg:

1. [ ]
2. [ ]

Signatur

Dato: [ ]

_____(signatur)

Navn: [ ]
Firma/rolle: [ ]

Kopi til:

[ ]